

Αντί εισαγωγής

Δύσκολη βέβαια η επιβίωση αλλά η χαρά και η ευλογία να μεγαλώνει η οικογένεια σου μαζί με το ότι ενώ δουλεύαμε σκληρά «πληρωνόταν ο κόπος μας» όπως έλεγαν στο χωριό μας μας έδινε το κουράγιο και τη δύναμη να εργαζόμαστε.

Διότι στην αγροτική ζωή που ξέραμε στα χωριά μας, έπρεπε να δουλεύεις σκληρά, να περπατάς σε δρόμους γεμάτους πέτρες και αγκάθια, τις περισσότερες φορές χωρίς παπούτσια, να καλλιεργείς τα δέντρα και τη γη για να μπορέσεις να έχεις τους καρπούς για να ταΐσεις την οικογένεια σου και που τις περισσότερες φορές όπως έλεγαν «δεν πληρωνόταν ο κόπος σου». Θυμάμαι που έλεγαν «έχεις δέντρα, έχεις ξύλα», «έχεις ζώα, έχεις δέρματα», «έχεις μελίτσια, έχεις καλάθια». Εμείς ως παιδιά έπρεπε να βοηθούμε στις δουλειές του σπιτιού ή στα χτήματα και το κυριότερο να έχουμε τη δύναμη. Αν όχι, μας περιγελούσαν. Κάποτε ήμουν με αρκετά μεγαλύτερες μου γυναίκες που έκοβαν χόρτα για να κάνουν σανό (τροφή για τα ζώα του τον χειμώνα), μου είπαν «τι κάθεται εκεί, έλα να βοηθήσεις». Προσπάθησα να κόψω χόρτα αλλά το δρεπάνι μου ξέφυγε και έκοψα το χέρι μου. Κάποια γυναίκα με βοήθησε, γύρισε ανάποδα κάτι πέτρες, βρήκε τον ιστό της αράχνης που ήταν σαν λεπτό ύφασμα, τον έβαλε πάνω στην πληγή και σταμάτησε το αίμα. Φυσικά δεν πρέπει να είχα κοπεί πολύ, αλλά όταν άκουσα το αφεντικό να φωνάζει ότι όποια δεν ξέρει τη δουλειά να φύγει, φοβήθηκα, πόνεγε το χέρι μου, τρόμαξα και πήρα δρόμο τρέχοντας. Ακόμη και σήμερα όταν δεν καταφέρνω κάτι που κάνω με πιάνει τρόμος.

Δύσκολη βέβαια η
και η ευλογία
μαζί με το ότι
πληρωνόταν ο
στο χωριό μας η
νή εργαζόμασταν
Διότι την αρετή
στο χωριό μας
σκληρά, να έχεις
πέτρες και αγκάθια
χωριό μας
δέντρα και ξύλα
ζώα και δέρματα
μελίτσια και καλάθια

Το πατρικό σπίτι με την γιαγιά Καλλιόπη να κοιτάζει το χωριό

Πόπη Λαμπράκη:

Έφυγα με μια βαλίτσα σχεδόν άδεια, ένα διαβατήριό, ένα αεροπορικό εισιτήριο, τη φωτογραφία του μέλλοντος άντρα μου και την ελπίδα στο θεό για καλύτερη ζωή

Γεννήθηκα και μεγάλωσα στην Πατινάνασσα Νεαπόλεως Βοιών Λακωνίας. Το γένος Δερμάτη. Η θάλασσα ήταν κοντά μας, την βλέπαμε κάθε πρωί που ξυπνούσαμε. Το καλοκαίρι να είναι ήρεμη και να θέλεις να θαυμάζεις τη θέα για ώρες, το χειμώνα όμως που ήταν άγρια με μεγάλα κύματα σου προκαλούσε ρίγη και φόβο. Μισή ώρα περίπου να φτάσουμε στην παραλία διότι ήταν κατηφόρα και τρέχαμε γρήγορα. Μια ώρα όμως περίπου να γυρίσουμε πίσω διότι ήταν πολύ ανηφόρα. Το χωριό μας ήταν ανηφοριές - κατηφοριές, αρκετά ορεινό μέρος.

Το δημοτικό σχολείο ήταν στην πάνω άκρη του χωριού. Την χρονολογία 1960 με '62 που τελείωσα, ήμασταν περίπου 60 παιδιά από την πρώτη τάξη μέχρι την έκτη τάξη με ένα δασκαλο να διδάσκει σε όλες τις τάξεις. Είχα την τύχη να πάω και τρία χρόνια

«κουτσουρεμένα» στο γυμνάσιο, στην κοντινή κωμόπολη, την Νεάπολη. Έπρεπε να βοηθώ στα κτήματα. Τα χόρτα να μαζευτούν, να ξεραθούν για τροφή για τα ζώα. Το σιτάρι να θεριστεί, να αλωνιστεί για να έχουμε το ψωμί μας. Τα σύκα να μαζευτούν, να ξεραθούν να τα έχουμε το χειμώνα. Μαζεύαμε τις ντομάτες, τις πλέναμε, τις κόβαμε μέσα σε καζάνια (μεγάλες κατασαρόλες), τις λιώναμε με τα χέρια

Στην βρύση του χωριού

να κάνουμε το ζωμό και τον βράζαμε για να έχουμε ντομάτα πάστα. Το χειμώνα μαζεύαμε τις ελιές για να έχουμε το λάδι μας. Όσο για τις πατάτες, τις βγάζαμε από το κώμα, τις πλέναμε από το κώμα και τις αποθηκεύαμε κάτω από τα καλάμια κρεββάτια μας. Όταν όμως μερικές σάπιζαν και μύριζαν άσχημα έπρεπε εμείς τα παιδιά να μπούμε κάτω από το κρεββάτι να τις ξεχωρίσουμε. Νερό δεν υπήρ-

χε στα σπίτια μας. Έπρεπε να κουβαλάμε με τις στάμνες και τις ντέστες από την βρύση του χωριού. Όσο για τα ρούχα μας τα πλέναμε στα χτήματα που είχε νερό, «στα ρέματα», έτσι λέγαμε τις μικρές πηγές που έτρεχαν καθαρό νερό. Τα παιδικά μου χρόνια ήταν δύσκολα. Υπήρχε κάποια αδυναμία στην οικογένεια μου κι έτσι η ζωή γίνεται ακόμη πιο δύσκολη και πιο σκληρή. Ο καθένας μας γεννιέται στη δική του οικογένεια. Κανένας μας δεν διαλέγει σε πια οικογένεια θα γεννηθεί. Τα απογεύματα όμως που γυρίζαμε όλοι οι χωριανοί από τις δουλειές μας μιλούσαμε χαρούμενα και δεν είχαμε κουραστεί όλη την ημέρα. Επίσης η Κυριακή ήταν ημέρα γιορτής. Μετά την ευλογία της Θείας Λειτουργίας, στο προαύλιο της εκκλησίας, όλο το χωριό ήμασταν μια μεγάλη οικογένεια. Αλλά δεν έπαυε να υπάρχει η διαφορά. Λίγοι οι τσιφλικαρέοι που καμάρωναν σαν αφε-